

Հաստատված է

«-----» ----- 2026թ.

«-----» հրամանով

«Հայանտառ» ՊՈԱԿ

**«Սյունիքի անտառփութություն» մասնաճյուղի 2026 թվականի
անտառավերականգնման և անտառապարման ծրագիր**

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ, ՍԽԵՄԱՆԵՐ, ՔԱՐՏԵԶՆԵՐ

Բովանդակություն

1. Տարածքի նկարագրությունը՝

- 1.1 Տարածքի գտնվելու վայրը, տեղամասի դիրքը, մակերեսը, լանջի թեքության աստիճանը, ծովի մակերևույթից բարձրությունը
- 1.2 Բնակլիմայական պայմանները
- 1.3 Անտառածածկի գոտիականությունը
- 1.4 Տարածքի բնութագիրը
- 1.5 Հողի նկարագրությունը
- 1.6 Վնասատուների՝ դաշտամկների առկայությունը, խտությունը (1-հա հաշվով)

2. Իրականացվող աշխատանքների նկարագրությունը

- 2.1 Հողի նախապատրաստման եղանակները
- 2.2 Խրամատների երկարությունը, լայնությունը, փոսերի, հարթակների չափերը, քանակը (1-հա հաշվով)
- 2.3 Հողի մշակման ագրոտեխնիկան
- 2.4 Օգտագործվող տնկանյութերի տեսակը, քանակը, տարիքը, ստացման վայրը, տնկման եղանակը և նորման (1 հա հաշվով)
- 2.5 Անտառմշակույթների նկատմամբ նախատեսվող խնամքի եղանակներն ու հաճախականությունն ըստ տարիների և աճեցվող տեսակների
- 2.6 Ցանկապատման աշխատանքների նկարագրությունը
- 2.7 Սխեմաները և քարտեզները
- 2.8 Նախատեսվող աշխատանքների համար անհրաժեշտ ֆինանսական արժեքը (դրամ)

Տարածքի նկարագրություն՝

Տարածքի գտնվելու վայրը, տեղամասի դիրքը, մակերեսը, լանջի թեքության աստիճանը և ծովի մակերևույթից բարձրությունը՝ «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի «Սյունիքի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղը գտնվում է Հայաստանի Հանրապետության հարավ-արևելքում՝ Սյունիքի մարզի Գորիս խոշորացված համայնքի վարչական սահմաններում: Անտառտնտեսության գրասենյակը գտնվում է Գորիս քաղաքում, Երևանից 237կմ հեռավորության վրա: Անտառտնտեսության տարածքի ձգվածությունը հյուսիսից հարավ 48կմ է, արևելքից արևմուտք՝ 40կմ:

Անտառտնտեսությունը հյուսիսից սահմանակցում է Գորիսի ենթաշրջանի համայնքային հողերին, հարավից Կապանի ենթաշրջանի համայնքային հողերին, արևմուտքից Սիսիանի անտառտնտեսությանը և ամառային արոտավայրերին:

«2021 թվականից անտառտնտեսությունը կազմված է երկու անտառպետություններից. Գորիսի՝ 8187հա մակերեսով (60,6%), և Շուռնուխի՝ 5327հա (39,4%) մակերեսով:

Անտառտնտեսության տարածքում ռելիեֆը բնութագրվում է խիստ կտրտվածությամբ՝ ընդգրկելով Որոտան գետի և նրա վտակների ջրահավաք ավազանները, ինչպես նաև լանջերի դիրքադրության փոփոխությամբ, որտեղ գերակշռում են հյուսիսային դիրքադրության լանջերը, սակայն, անկախ կողմնադրություններից, գերակշռող են 25°-ից բարձր թեքության լանջերը: Մինչև 15° թեքությունների վրա գտնվում է ընդհանուր տարածքի ընդհամենը 2,4%-ը, իսկ 9,9%-ը 35°-ից բարձր թեքությունների վրա: Ըստ ռելիեֆի առաջացման առանձնացվում են կազմաբանական հետևյալ շրջանները՝ մինչև ԾՄ 1200 մ բարձրության ցածր ժայռոտ լեռների շրջան, 1200-1750մ խիստ մասնատված միջին լեռների ժայռոտ շրջան, 1750-2250մ մասնատված սարահերթերի շրջան, 2250 – 3250 ԾՄ բարձր մասնատված խիստ կտրտված մեծ թեքության լեռների շրջան:

Բնակլիմայական պայմանները՝ Սյունիքի անտառտնտեսության տարածքը գտնվում է մասամբ 5-րդ, 6-րդ, 11-րդ (չափավոր շոգ, անբավարար խոնավությամբ և չափավոր տաք, խոնավ) և, հիմնականում, 7-րդ (անտառային) ագրոկլիմայական գոտիներում:

5-րդ և 6-րդ գոտիները գտնվում են հիմնականում 800-1400մ բարձրություններում: Այս գոտիների կլիմայական պայմանները թույլ են տալիս առանց հատուկ տեխնոլոգիաների իրականացնել անտառտնկման աշխատանքներ, որտեղ էլ նախկինում իրականացվել են անտառտնտեսության անտառտնկումների մեծ մասը:

11-րդ գոտին գտնվում է ծովի մակերևույթից 2500մ-ից բարձր, առանձնանում է խիստ կլիմայով և ընդգրկում է բարձր լեռնային ալպիական արոտավայրերը:

7-րդ՝ չափավոր խոնավ գոտին ընդգրկում է 1400-2000 ԾՄ բարձրությունները: Ձմեռը երկարատև է, կայուն ձնածածկույթով, գերիշխում է բարեխառն սառնամանիքային եղանակը, գարունը երկարատև է, սառը և խոնավ, ամառը բարեխառն տաք է, իսկ աշունը մեղմ է: Այս գոտին հիմնականում համընկնում է անտառտնտեսության բնական տնկարկների տարածքների հետ:

Վեգետացիոն ժամանակաշրջանն անտառտնտեսության ստորին շրջաններում սկսվում է մարտի սկզբին, իսկ վերին շրջաններում՝ շուրջ երկու տասնօրյակ անց:

Աշնանային առաջին ցրտահարություններն անտառտնտեսության վերին սահմաններում սկսվում են սեպտեմբերի երկրորդ տասնօրյակից, իսկ ստորին սահմաններում՝ նոյեմբերի առաջին տասնօրյակից: Գարնանային վերջին ցրտահարությունները դիտվում են միջև համապատասխանաբար մայիսի առաջին տասնօրյակ և ապրիլի առաջին տասնօրյակ:

Կայուն ձնածածկույթ անտառտնտեսության ստորին շրջաններում դիտվում է ձմեռների 50%-ից պակաս դեպքերում, իսկ վերին շրջաններում դեկտեմբերի սկզբից, և պահպանվում է մինչև մայիսի երկրորդ տասնօրյակը: Ձնածածկույթի հզորությունը վերին շրջաններում տասնօրյա մաքսիմումով կարող է հասնել 90-100սմ-ի:

Գրունտի սառեցման առավելագույն խորությունը անտառտնտեսության ստորին սահմանից դեպի վեր փոխվում է 5սմ-ից մինչև 30սմ:

Ամռանը գերակշռում են հարավային և հարավ-արևելյան քամիները (65%), ձմռանը՝ հյուսիս-արևելյանը (50%): Հուլիսին բազմամյա միջին արագությունը մինչև 1մ/վ է, հունվարին՝ 2մ/վ-ից ավելի:

Օդի հարաբերական խոնավության տարեկան միջինը անտառշինությունն իրականացման տարում ըստ «Գորիս» օդերևութաբանական կայանի կազմել է 71%, ամենացածրը հունվարին և դեկտեմբերին 65%, ամենաբարձրը՝ սեպտեմբեր-հոկտեմբերին՝ 77%, իսկ ամենատաք ամսվա միջին ամսական խոնավությունը ժամը 1500-ին՝ 55%: Ընդհանուր առմամբ անտառաճման պայմանները նպաստավոր են ոչ քիչ քանակության ծառաթփատեսակների աճեցման և բնական վերականգնման համար:

Ստորև ներկայացվում է «Գորիս» օդերևութաբանական կայանից ստացված որոշակի օդերևութաբանական տվյալներ: Տվյալները երկարաժամկետ վերլուծությունների նպատակ չեն հետապնդում, այլ բերվում են վերջին տարիներին կլիմայական պատկերի մասին գաղափար կազմելու համար (Աղյուսակ 1):

Աղյուսակ 1. «Գորիս» օդերևութաբանական կայանի տվյալների կլիմայական բնութագիրը 2021-2022 թթ

Օդի դիտված առավելագույն ջերմաստիճանը (°C)													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	առավել.
2021	18,5	17,4	16,4	25,5	29,0	30,8	32,8	30,8	34,0	25,0	21,7	17,4	34,0
2022	15,8	15,9	17,2	24,4	24,2	31,4	30,6	30,8	33,0	27,3	21,5	15,2	33,0
Օդի դիտված նվազագույն ջերմաստիճանը (°C)													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	նվազ.
2021	-11,5	-9,2	-12,8	1,0	2,0	11,3	11,4	11,0	4,8	-2,6	-4,8	-9,5	-12,8
2022	-11,7	-6,3	-9,5	-0,5	4,8	11,2	11,6	10,7	6,8	1,4	-1,5	-5,9	-11,7
Օդի միջին ամսական և տարեկան ջերմաստիճան (°C)													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	տարի
2021	3,7	3,8	2,9	12,7	15,0	20,1	20,5	21,1	15,3	7,6	6,6	3,5	11,1
2022	0,6	3,1	0,8	11,7	11,4	19,1	19,9	21,0	17,0	11,5	6,6	0,3	10,2
Ամսական և տարեկան տեղումների քանակը (մմ)													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	տարի
2021	40,9	30,5	107,5	40,8	137,0	4,2	14,3	38,9	36,7	104,9	33,8	9,3	598,8
2022	36,3	13,0	95,4	22,7	192,4	52,2	1,2	6,8	25,6	25,1	11,5	15,9	498,1

Տարածքի բնութագիր և անտառածման գոտիականությունը՝ «Սյունիքի անտառոտնտեսություն» մասնաճյուղի անտառները գտնվում են Հայաստանի հարավային անտառածման շրջանում և տեղաբաշխված են Փոքր Կովկաս լեռնահամակարգի Զանգեզուրի լեռնաշղթայի լեռնաբազուկների վրա:

Սյունիքի անտառոտնտեսության տարածքն աչքի է ընկնում խիստ արտահայտված ուղղաձիգ գոտիականությամբ, ռելիեֆի խայտաբղետությամբ և դրան համապատասխան բուսական հարուստ կենսաբազմազանությամբ, որը հիմնականում պայմանավորված է աշխարհագրական դիրքով և ծովի մակերևույթից բարձրությամբ:

Անտառային համակեցություններում բացարձակ գերակշռում են բոխի-կաղնուտային և կաղնի-բոխուտային համակեցությունները, որոնց կազմերում հիմնականում հանդիպում են թխկի, թեղի, հացենի:

Բոխու գերակշռությամբ ծառուտները հիմնականում զբաղեցնում են լեռնալանջերի միջին բարձրության հատվածները, իսկ ավելի ցածր լեռնային գոտում անտառային բուսականությունը հիմնականում ներկայացված է ցածրաբուն կաղնու ծառուտներով, որոնց կազմում զգալի մասնակցություն ունեն սրսպտուղ և սովորական հացենիները, վրացական և դաշտային թխկիները:

Թփերից ավելի հաճախ հանդիպում են շլորենին, սզնենին, մասրենին: Բացատնեղում և անտառի ենթանտառում թփերից հանդիպում են ցախակեռաս, մասրենի, հոնի, զկռենի, կտակենի:

Տարածքի անտառշրջանացման առանձնահատկություններից է հաճարենու ծառուտների բացակայությունը:

«Սյունիքի անտառնտեսություն» մասնաճյուղի Գորիսի անտառպետության 5 քառակուսի 35-րդ տեղամասը, որտեղ որ նախատեսվում է իրականացնել անտառպատման ծրագիրը՝ գտնվում է ծովի մակերևույթից 1640 մ բարձրության, հարավ-արևելյան դիրքադրության լանջի 25⁰ թեքության վրա: Անտառապատման համար ընտրված տարածքը կազմում է 5 հա, իրենից ներկայացնում է պարապուտ, խոտածածկույթի տիպը բոշխային է:

Հողերի նկարագրություն՝ Սյունիքի անտառնտեսության տարածքի և ընդհանրապես լեռնային ծագման հողերի կազմավորման պրոցեսում կարևոր դեր են խաղում տոպոգրաֆիական պայմանները, որին համապատասխան հաճախակի փոփոխվում է հողերի հիդրոլոգիական ռեժիմը: Վերջինս իր ազդեցությունն է թողնում բուսականության տեսակային կազմի, հողակազմավորման ընթացքի տարբերության, հողերի բազմազանության բնութագրի, նրանց զարգացման և ֆիզիկական ու մեխանիկական կազմի վրա:

Անտառշինության ընթացքում հողային հատուկ ուսումնասիրություններ չեն կատարվել և հողերի նկարագրման ժամանակ օգտվել ենք ՀՀ Գյուղատնտեսության նախարարության հողագիտության և ագրոքիմիայի գիտահետազոտական ինստիտուտի, Սյունիքի տարածաշրջանում կատարած հողագիտական ուսումնասիրություններից և Հանրապետության հողային քարտեզագրական նյութերից, համաձայն որոնց անտառնտեսության տարածքում հողածածկը հիմնականում կազմված է գորշ հողերից, գերակշռում են դարչնագույն լեռնաանտառային հողատեսքերը՝ համապատասխան ենթատիպերով: Մեխանիկական կազմի տեսանկյունից առավելապես տարածված են կավային խառնուրդով հողերը:

Թույլ զարգացած հողատեսքերը առավելապես տարածված են Ողջի գետի վերին հատվածներում, իսկ ուժեղ կմախքային հողերը՝ հիմնականում արևմտյան դիրքադրությունների թեք լանջերում և որպես օրինաչափություն նման հողերում աճում են առավել քսերոֆիտային և ցածր բոնիտետային դասերի ծառուտները:

Վնասատուների դաշտամկների առկայությունը, խտությունը 1 հա-ի հաշվով՝

Անտառապատման համար նախատեսված տարածքներում հողի նախապատրաստական աշխատանքներին զուգահեռ անհրաժեշտ է կատարել մկնանման կրծողների գործող բների հաշվառում (1 հա-ում): Անհրաժեշտության դեպքում՝ 1 հա-ում 50 և ավել գործող բների առկայության պարագայում, տնկումից առաջ կատարել պայքարի համապատասխան միջոցառումներ:

Իրականացվող աշխատանքների նկարագրությունը՝ «Սյունիքի անտառնտեսություն» մասնաճյուղի Գորիսի անտառպետության 5 քառակուսի 35-րդ տեղամասում 5 հա անտառմշակույթներում հողի նախապատրաստումը իրականացվելու է խրամատներով ձեռքով: Խրամատների երկարությունը 1 հա-ի հաշվով կազմում է 2500 գծմ:

Հողի մշակման ագրոտեխնիկան՝ անտառմշակույթների հիմնադրման համար տարածքի տեղանշում լարով 5 հա, խրամատների փորում ձեռքով 0.5x0,35 մ խորությամբ, քարերի հավաք խրամատներում հողալիցքից առաջ, հողի հետ լցում խրամատներում ձեռքով: Հողի նախապատրաստական աշխատանքները իրականացվելու են հուլիս-օգոստոս ժամանակահատվածում, տնկման աշխատանքները՝ հոկտեմբեր-նոյեմբեր ամիսներին:

Օգտագործվող տնկանյութի տեսակը՝ հաշվի առնելով տարածաշրջանի հողակլիմայական առանձնահատկությունները, տեղանքի ռելիեֆը, անտառապատման համար նախատեսված լանջերի դիրքադրությունը և ծովի մակարդակից բարձրությունը՝ նախատեսվում է օգտագործել սոճի սովորական (*pinus sylvestris*), հացենի սովորական (*Fraxinus excelsior*) և վայրի պտղատուներ: 1 հա-ի հաշվով անհրաժեշտ սերմնաբուսականների

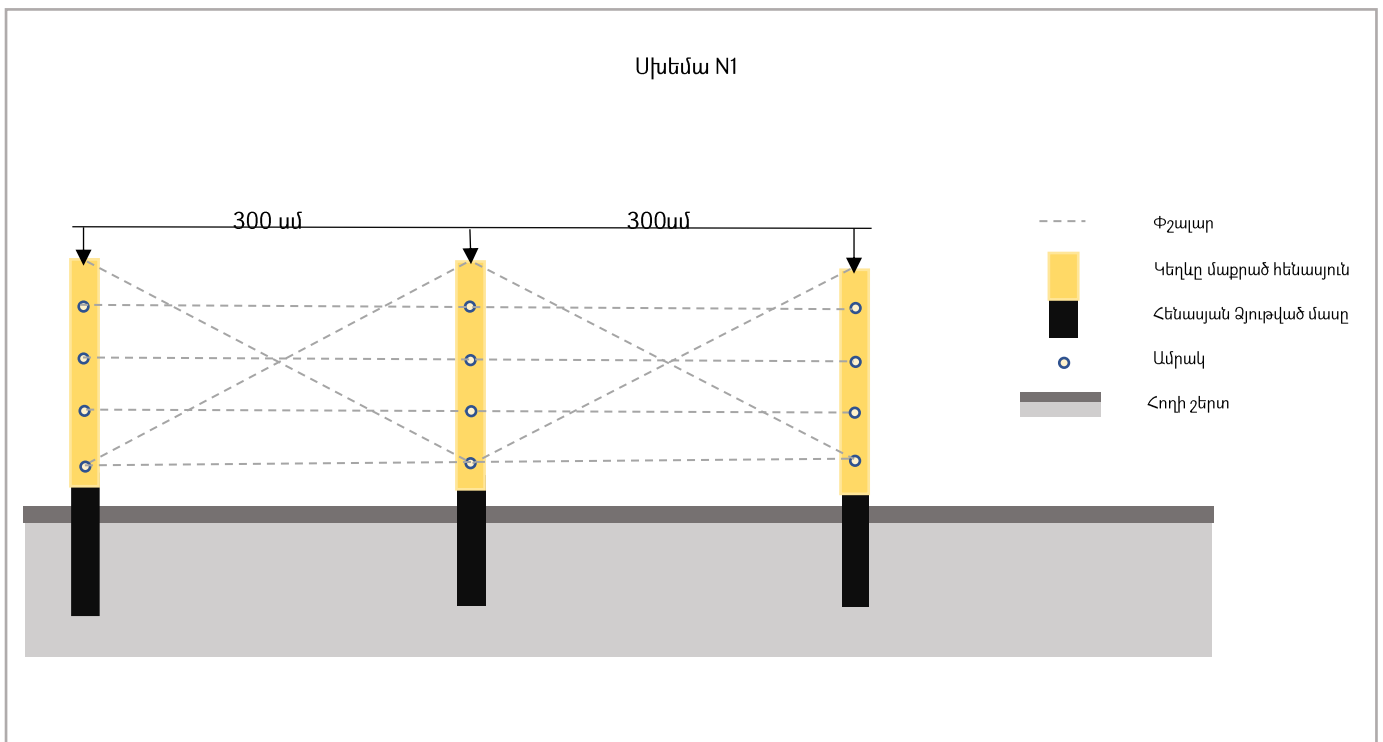
քանակը 3125 հատ, ընդհանուր անհրաժեշտ կլինի 15625 հատ սերմնաբուսակ, տարիքը 2 տարեկան: Միջբուսային հեռավորությունը 0.8 մետր, միջշարային հեռավորությունը 4 մետր:

Անտառմշակույթների նկատմամբ նախատեսվող խնամքի աշխատանքները՝ փոսերում տնկված սերմնաբուսակների շրջակայքում հողի փխրեցում, մուլախոտերի հեռացում: Անտառագիտական հասկացողությամբ անտառմշակույթները բավարար կաչողականություն, աճ և պահպանվածություն ապահովում են հիմնման և հաջորդող 4-5 տարիներին՝ պարբերական խնամքի դեպքում: Հիմնադրված անտառմշակույթներում նախատեսվում է իրականացնել խնամքի և խոտհունձի աշխատանքներ 10 անգամ, ընդ որում հիմնման տարվան հաջորդող 2027 թվականին կատարվում է ագրոտեխնիկական խնամք 3 անգամ, խոտհունձ 1 անգամ: 2-րդ տարում 2028 թվականին՝ ագրոտեխնիկական խնամք 2 անգամ, խոտհունձ 1 անգամ, 3-րդ տարում 2029 թվականին՝ ագրոտեխնիկական խնամք 1 անգամ և խոտհունձ 1 անգամ, 4-րդ տարում 2030 թվականին՝ խոտհունձ 1 անգամ: Ագրոտեխնիկական խնամքի աշխատանքները իրականացվելու են ապրիլ-հուլիս ամիսներին, խոտհունձը մայիս-սեպտեմբեր ամիսներին:

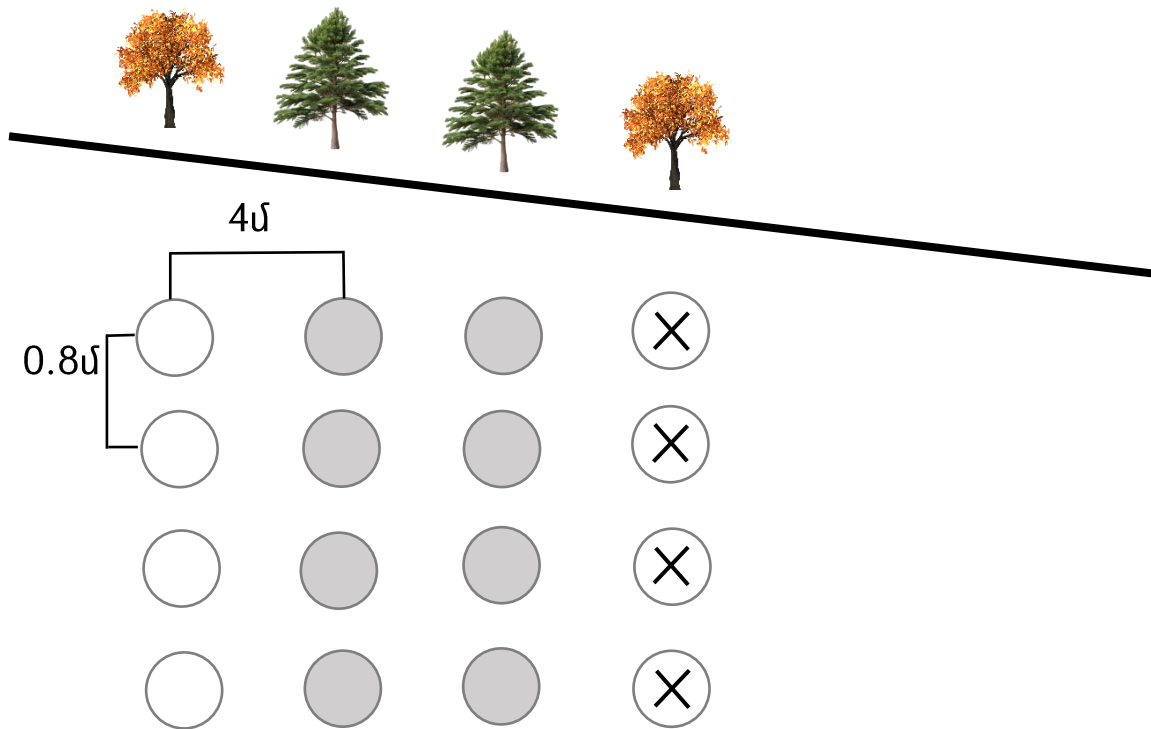
Անտառմշակույթի հիմնադրումից հետո 75%-ից ցածր կաչողականության և պահպանվածության պարագայում հաջորդ տարիների ընթացքում իրականացնել անտառմշակույթների լրացման աշխատանքներ, սերմնաբուսակների քանակը հաշվարկել ելնելով պահպանվածության տոկոսից՝ պահպանելով տնկման սխեման:

Ցանկապատի պատրաստումը նախատեսվում է մետաղյա փշալարով և 1,8 մետր բարձրության փայտե հենասյուներով, որոնք պետք է լինեն կեղևահանված, հիմքային մասը մինչև 60 սմ բարձրությամբ մշակված ձյութով կամ բիտումային մաստիկայով՝ 1 կմ-ի հաշվով 333 հատ: Անհրաժեշտ ցանկապատի երկարությունը՝ 1300 գծմ (Սխեմա 1):

Ցանկապատի սխեմա

«Սյունիքի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի 2026 թվականի տնկման սխեմա
 5 հա
 1 հա 3125 հատ

Պայմանական նշաններ

- Սոճի սովորական 1563 հատ (7815 հատ)
- Հացենի սովորական 781 հատ (3905 հատ)
- ⊗ Վայրի պտղատուներ 781 հատ (3905 հատ)

Քարտեզ

«Սյունիքի անտառնտեսություն» մասնաճյուղի Գորիսի անտառպետության 5 քառակուսի 35-րդ տեղամասում (5) հա

